

Zanimljivu studiju o pripadnicama Menonitske zajednice u Ontariju napisali su Frank H. Epp i Marlene G. Epp. Ova je zajednica u Evropi nastala kao jedan od rezultata reformacije. Osnovna načela, koja određuju i svakodnevni život, čine muškarce i žene ravnopravnijim no u primjerima koje smo dosad pratili, kako u prošlosti tako i u migrantskim situacijama. S druge strane, Menoniti su izolirane grupacije koje funkcioniraju po strogim vlastitim pravilima usred bilo kojega globalnog društva. (Amiši su također menonitska grupa.) No mora se primijetiti da je uloga žena ipak bila ravnopravna u kriznim situacijama iz prošlosti, no što je u mirnim danima egzistiranja komune. Kada nema progona i problema izvana, uloge su određenije i strože svim članovima. No one su ipak mogle biti misionarke i time kročiti u javnu sferu. Četrdesetih godina mnoge stječu i više obrazovanje, a ženski pokret iz šezdesetih naveo je i Menonitkinje da preispitaju svoj položaj i u menonitskoj zajednici i u kanadskom društvu. Tip neagresivnog patrijarhalizma čini se da predstavlja mnogo manju branu za traženje vlastitog puta i osvještavanje žena, no što je bio slučaj u, na primjer, talijanskoj ili kineskoj zajednici o kojima je bilo riječi.

Tekstovi koji čine ovaj zbornik razlikuju se kako i po kvaliteti i po metodološkom pristupu. Neki kao polazište uzimaju historijske i statističke podatke te analizu dokumenata, dok se drugi oslanjaju na intervjue, pisma i novinske članke. No ipak je moguće izvesti nekoliko zaključaka. U svim migrantskim grupama o kojima je bilo riječi vidljiv je subordinirani položaj žena. Do nedavne prošlosti one su smatrane čuvaricama ognjišta, odgojiteljicama svoje djece i zaštitnicama tradicije. Takvu socijalizaciju uvjetovala je njihova konzervativna uloga, koja se tek u novije vrijeme polako mijenja. No žene bijahu ona središnja snaga koja je omogućila egzistencijalno i kulturno preživljavanje posebnih etničkih grupa, te ne začuđuje probudeni interes za ovakve knjige u multikulturnom kanadskom društvu koje je, nadamo se, spremno prevladati razvojnu fazu obi-

lježenu ksenofobijom, i započeti novu stranicu zajedničkog života — jedinstvenu u različitosti.

Mirjana Oklobdžija

Živko Mandić

POVIJESNA ANTROPONIMIJA
BUNJEVAČKIH HRVATA
U MADŽARSKOJ

Tankönyvkiadó, Budapest 1987, str. 434.

Premda je nezamjenljivom pomoćnicom mnogih povijesnih i filoloških disciplina, njeni poslenici često s pravom ističu da je onomastika unekoliko pastorče filologije. Onomastika nije popularna ni kao vlastiti ni kao tuđi poziv jer traži beskrajno strpljenje i predan, dugotrajan rad da bi se došlo i do najmanjih podataka; kopanje po mnogim i teško dostupnim izvorima i, na kraju, zahtijeva izuzetnu erudiciju neophodnu za vrednovanje sakupljene građe. Kao tuđ poziv, ova struka većinu ne oduševljava: popisi imena nisu osobito zanimljivo štivo ni za mnoge povjesničare ili filologe a nekamoli za manje upućene. Ipak: njezini su nalazi za mnoga istraživanja nenadomjestivi; pogotovu kada drugi izvori ne pružaju dovoljno građe. To ju čini jednom od najvažnijih pomoćnih historijskih znanosti u proučavanju povijesti o kretanju stanovništva i etničkim migracijama uopće. Posebnu važnost ona ima za proučavanje naroda u dijaspori.

U tom kontekstu valja čitati, tumačiti i vrednovati značaj posljednje knjige jednoga od vodećih intelektualaca naše manjine u Madžarskoj i neumornog sakupljača njene onomastičke baštine — Živka Mandića, -POVIJESNA ANTROPONIMIJA BUNJEVAČKIH HRVATA U MADŽARSKOJ, izdane na hrvatskom jeziku u Budimpešti, u nakladi Državnog zavoda za izdavanje udžbenika.

Osnovni dio ove lijepo opremljene knjige od oko 430 stranica, čini zapravo imenoslov (antroponomastikon) od 3574 prezimena Bunjevačkih Hrvata u Madžarskoj. Taj korpus može se smatrati praktički potpunim ima li se u vidu da

je autor obradio građu od godine 1663. (prva upisna godina u segedinske matične knjige) sve do danas. Pri tome se koristio različitim izvorima: crkvenim maticama, popisima krizmanika, službenim matičnim knjigama, a dobar dio građe sakupljen je uz pomoć kazivača na terenu.

Uz prezime navode se i drugi vrijedni podaci kao što su: naselje u kojemu se prezime pojavljuje, osobno ime prvog nositelja ispisano autentičnom grafijom izvornika i godina posljednjega bilježenja prezimena u odnosnom naselju. To čini ovaj onomastikon posebno upotrebljivim za proučavanje povijesti kretanja i naseljavanja Bunjevaca u Bačkoj kao i njihova mobilnost unutar mađarskog prostora. Neka prezimena, koja i u nas susrećemo (vjerojatno donesena od bunjevačkih »povratnika«) svjedoče o nekim smjerovima kretanja, kao npr.: BUDIMLIĆ (od Budim), Tukuljac (od Tukulja), Pestanac, Pestalić, Budimac pa možda čak i Biogradić (od Fehérvár »Biograd«).

Nema, dakle, nikakve sumnje o korisnosti aparature koja ovaj prezimeno-slov popraća. Čak i podaci o različitim vrstama zapisa svojevrсно su povijesno svjedočanstvo o razvitku jednoga naroda, njegova jezika i ortografije. Svi koji, bar ovlaš, prelistaju Mandićevu knjigu uvjerit će se u to. Autor navodi da se neka prezimena navode i u gotovo pedeset načina. Dobar dio inačica može se naći i u ovoj zbirci.

Knjizi prethodi kratak pregled povijesti Bunjevačkih Hrvata — od života u prapostojbini do seoba u Potisje i Podunavlje sve do naših dana. Autor pregnantno prikazuje povijest ovih krajeva i promjene etničke strukture njegova stanovništva: od vremena kada su Bunjevci činili najveću grupu na tom prostoru do danas, kada su gotovo deset puta malobrojniji nego svojedobno i kada su perspektive održanja jezika i etnikona vrlo neizvjesne. Uvodni dio autor završava gotovo patetičnom ikavskom porukom bunjevačkim majkama i očevima da »pridaju svojoj dici naše najmilije — našu blagozvučnu ikavicu! A VI, bunjevački sinovi i kćeri, vratite se u krilo majčino, ne stidite se svojega porikla, jezika i svoga imena... No jezično otuđenje među Bunjevcima možda je otišlo mnogo dalje nego kod drugih Hrvata u Mađar-

skoj. Kod mladih napose. Živko Mandić, rodom iz bačkog šokačko-bunjevačkog sela Šantova u kojemu se jezik i etnička svijest još uvijek lijepo čuvaju, prvi susjed Bunjevaca, prema tim procesima očito ima naročit i posve razumjiv, odnos.

Drugi dio knjige analitička je razradba građe iz rječnika prezimena, klasificirana prema dvadesetak kriterija (od kojih desetak prema značenju temeljne riječi i sufiksa), uglavnom filološke naravi. U onomastičkoj literaturi ova analiza primjer je rijetke pedantnosti i sistematičnosti (koje onomastičarima inače ne nedostaje). Za lingviste i semantičare materijal može biti zanimljivom osnovom za proučavanje procesa atribucije, personalizacije apelativa i sl. Za nelingviste, zainteresirane u bunjevačkim stvarima, zanimljiva su druga dva priloga: VREMENSKA I PROSTORNA RAŠIRENOST prezimena.

Sve ovo čini Mandićevu knjigu neizbježnom i nezaobilaznom za mnoge struke, ne samo za onomastičare. Uostalom, ta znanost samo služi svrsi koja se, naravno, ne iscrpljuje u njoj samoj.

Nikola Rašić

Pierino Neri

I PAESI SLAVI DEL MOLISE, GUIDA
TUISTICO-CULTURALE, Campobasso:
Edizione ENNE, 1987.

U uvodu svoje knjige autor je naveo da ona nije povijesno djelo nego zbirka bilježaka, činjenica i dokumenata o tri preostala hrvatska sela u moliškim brdima između rijeka Trigno i Biferno. Kažemo, u tri sela, a nekad ih bijaše mnogo više, no nesklona zbivanja koja su ih tijekom stoljeća pratila učinila su svoje, pa o njima danas u nekim tamošnjim selima svjedoče samo naša obiteljska imena. Kruč (Živa Voda) — Acquaviva Collecroce, Filić (Sti Filić) — San Felice del Molise i Mundimitar (Montemitro) — to su ta tri sela sa ukupno nešto manje od 3000 žitelja većinom *Slava* koji su predmet Nerijeva bavljenja. Autor Pierino Neri (1921) naš je sunarodnjak iz Kruča, po